

הערה לבהודת

על הסיפור „פי שנים או מחוסר יום” לש״י עגנון.

לפני שבועיים ימים נודמנה לידי החוברת האחרונה של „מאזנים” הפור תחת בסיפור של ש״י עגנון. קראתי את הסיפור ונודעו עתי. מצאתי בו לא רק שיא של יכולת אמנותית מפתיעה אפילו בעגנון, אלא גם העזה רבה להעיר לות עליו סיפור מה שאינו ניתן לתוארו כביכול. נדמה לי כי עגנון שרה בסיפור זה עם הבעיה המדבולית של הדור הזה — ויכול לה. לאחר שברכתי בלבי את עורכי „מאזנים” על הסיפור הנפלא שהנישו, יעצתי גם לחברי לקרוא בסוף פור, ואף הם ברכו עליו ברכת הנהנין ותודו לי על עצתי. ובודאי לא הייתי בא לדבר כאן בפומבי על הסיפור, שחדי „מאזנים” מצויים בידי כל אדם, והסיפור אינו ארוך, טייל ספר וקרא — אלמלא מסקר אחד. עמנואל בן גריון פוסק וספרים על דפי „דבר” את פסוק קורפסקו על ספר וספר, ספרו לימוד וספרו לרבים, ספרו שרה וספרו מדע. והניע במילוי („דבר” מום א' דתנוכה) לסיפורו זה של עגנון — ולא הביני. מה עשה? הלך וכתב מסביבו דברי „כתבות”. והנה סיפורו של עגנון יסר מסדי שנוכל ליתן דשות למבקר להטי ביצו בשיחות-חילין שאינם לעצם העני ין. אנסה איפוא להסביר מה מצאתי אנו בסיפור זה ולמה נחרת רשמו בלבי יותר משאר סיפורים שקראתי בזמן האחרון.

בסיפור „פי שנים” מתאר עגנון אדם מושראל בחצי שנותיו שוסי-הסיפורים עדיין הוא לו היום הקדוש, היום המרד כני בלות השנה, היום שמסביבו נטוה הזמ הזמן שלו; ומאחר שאון יום זה כך בסביבתו, פורש הוא מדי שנה מס- כובתו ביום הסיפורים והילך לעיר העי תוסה בירושלים כדי להיות יום זה בכפופת אנשים שאף להם הוא היום יש שהעדו לא יתואר ושבלעדיו אהיה לחייה-חולין של כל ימות השנה. שנה אחת ניסה האיש לבלות את היום בסביבת אנשים בני דורו ובני שיהו, לא ירד לעיר העתיקה, אלא הלך לבית הכנסת שבשכונתו, שבנת-ינים חדשה באחד ספרורו ירושלים. וכאן מצא במקום קדושה בוערת — תרדמת ישעמוס, במקום רטט דתי — פהוק. במקום תפילה מרעידה לבב — הזן מצוחצה, במקום עדת-מתפללים המתר דבקים בקונם ובכל שאר עדות-ישראל המתפללים אותה שעה תחת שמי כל ארצות — קבוצת אנשים החולכים לבית הכנסת מצויידים בכרטיס-כניסה כמו שהולך להצגה של תיאטרון, וממלי אים את ההפסקות בשיחות על מגרשים שנתייקרו. בסוף היום מרגיש האיש שחסר הוא יום, ולא יום סתם, אלא היום שבלעדיו אין אחיזה לכל שאר הימים, והוא מנסה לרדוף אחרי היום ולהשיגו בנה שתוא מוסוף מחול על

הקדוש וצם יום נוסף כמנהג הסידים
ואנשי-מעשה, אבל אינו מצליח, כי
תוך כדי כך הוא מפסיד את בנין הסיד
כה, ונמצא רודף אחרי היום החסר
ואינו משיגו.

זוהי סכימה יבשה של הסיפור, אבל
גם מתוך סקירה סכימטית זו אפשר
לראות את כוונת המספר לתאר את
כל התעיייה והמבוכה של דוד שאבדה
לו האמונה, והוא מנסה תחילה לילך
אצל הזקנים בני הדורות שעברו, אבל
אינו מוצא סיפוס בזה, וכשהוא מבקש
את אמונתו בתוך מסגרת דורו, נמצא
מאבד את היום הקדוש שבלעדיו אין
לן קיום, את פליטת האחיזה, שריד
החלפת הלי-חשת שבלבו. ושוב הוא
מנסה לרדוף אחר היום האבוד ע"י הפי-
לגה, בדרך הפיכת תייתחול לקודש, אבל
גם כאן הוא נכשל, וצדין הוא תועז
ונבוך ומצפה לחסר-עליון שיאיר דרכו.
אני כך הבינתי את סיפורו של עננון
ונרעדתי מעומק התהום שבתיאורו. אך
לם גם מבחינה אמנותית גידא אי-
אפשר שלא להתפעל מההישג האמנותי
שהשיג כאן המספר-המשורר. אמנים
רבים תיארו את קדושת ליל-כפורים
בבית-הכנסת, אבל לא ידוע לי שום
אמן שניסה לתאר את השממון האיום
של יום הכיפורים בבית-כנסת מודרני,
שיש בו כל העינויים והתפילות ואין
בו כלום מקדושת היום. את הסמוריסן
העין הז, את השליכה המוחלטת של
בנימיות, את הפהוק הפעור מכעד לכל
המנהנים החיצוניים, את הקדושה שפר-
חה נשמטה — תפס עננון ותיאר בדי-
קות נפלאה ובאמצעים עדינים ופיסור-
טים ביותר.

ואתה הקורא קרא את הסיפור גופו,
ובטוחני שתמצא בו הרכה יותר ממה
שכתוב כאן, כשם שמצאתי בו אני
בקריאה שניה יותר ממה שתפסת
בקריאה ראשונה.

אברהם יערי

